

чоловіків щодо безпеки має велике значення для захисту мирного населення під час проведення бойових дій [3, с.12; 4].

Отже, аналіз наукових праць та сучасної практики, що сталася в умовах воєнного стану, дозволяє дійти висновку: принцип гендерної рівності доцільно ширше застосовувати у ЗСУ та підрозділах інших військових формувань. Хотілося б, щоб при активній підтримці «модної» теми гендерної рівності керівники організацій, підприємств, установ, зокрема і військових формувань, за формою не втратили її зміст. Адже навіть при наявності ефективного механізму правового регулювання гендерної рівності слід акцентувати увагу на тому, що основним критерієм її реалізації мають бути професійно важливі якості кандидатів на посади незалежно від статі, які сприятимуть покращенню відбору кадрів та ефективності їх служби (роботи). Не повинно мати значення скільки керівних посад мають займати жінки чи чоловіки, а ключовими критеріями, при призначенні повинні враховуватися: професіоналізм, високі моральні якості, патріотизм, організаторські здібності, стресостійкість, здатність вчасно приймати ефективне рішення та готовність нести за нього відповідальність тощо. Тому поряд із удосконаленням правового механізму забезпечення гендерної рівності, доцільно підвищити роль професійності та врахування особистісних складових, особливо доброчесності, при вирішенні питань комплектування підрозділів ЗСУ та інших військових формувань. Акцентуватися увага повинна на детальних вимогах кваліфікаційних характеристик до посад і відповідність їм професійних та особистих якостей кандидатів на службу (роботу, навчання) незалежно від статі, з одночасним створенням мотиваційних умов для їх зацікавленості та інтересу.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254 к/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Черняхівська В. В. Гендерна політика в системі державного управління: Україна та європейський досвід: автореф. дис. ... канд. наук з держ управл.: 25.00.01. Київ, 2017. 20 с. URL: <http://academy.gov.ua/pages/dop/137/files/bc246be9-339b-48f6-a796-87fbcd1490bb.pdf>
3. Компанцева Л.Ф. Интеграция гендерных аспектов во внутренний контроль в вооруженных силах. ОБСЕ. 2014. С.12. 63 с.
4. Компанцева Л. Ф. Соціальні комунікації для фахівців сектора безпеки та оборони: підруч.: у 2 т. Т. 1. Київ: НА СБУ, 2016. 267 с.

Довганик Н. М.,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри політичних технологій,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
Київ, Україна

МОДЕЛІ ГЕНДЕРНОЇ ПОВЕДІНКИ ПОЛІТИКІВ

Узагальнюючи наукові дані щодо типових гендерно-психологічних відмінностей чоловіків та жінок можна визначити основні критерії розрізнення маскулінних та фемінінних рис (див табл. 1). Необхідно проаналізувати подані нижче критерії ідентифікації маскулінних та фемінінних ознак:

- спрямованість (чоловікам більше властива ділова, предметна спрямованість, а жінкам – міжособистісна);
- форми мислення (абстрактне у чоловіків та конкретне у жінок);

- психоаналіз (емоційність характерніша для жінок, тоді як чоловікам властива раціональність);
- інтелектуально-когнітивні властивості (інтуїція, яка визнається характерною рисою психіки жінки, та розсудливість, що більше властива чоловікам);
- ступінь домінування (однією з найтипівіших рис чоловіків визнається високий рівень домагань, впливу, а жінки підпадають під такий вплив, схильні до виконавчої роботи);
- ступінь автономності (незалежність характерніша для чоловіків, а залежність – для жінок).

Таблиця 1

Критерії визначення маскулінних та фемінінних рис

<i>Критерії</i>	<i>Ознаки маскулінних якостей</i>	<i>Ознаки фемінінних рис</i>
Спрямованість	Ділова, предметна	Міжособистісна
Форми мислення	Абстрактне	Конкретне
Психоаналіз	Раціональність	Емоційність
Інтелектуально-когнітивні	Розсудливість	Інтуїція
Ступінь домінування	Високий рівень впливу, домагань	Підкоряються впливу, схильні до виконавчої роботи
Ступінь автономності	Незалежні	Залежні

Джерело: [1, с. 120–157; 2, с. 10–21].

Порівняння переліку лідерських рис з гендерними характеристиками особистості, які на рівні буденної свідомості існують у вигляді стереотипів, дозволяє зробити висновок, що традиційно фемінінні риси не відповідають уявленням про лідерські якості. До того ж, система стереотипних гендерних уявлень істотно впливає на сприйняття політичних лідерів. Варто також зазначити, що гендерні дослідження, з одного боку, і вивчення проблем політичного лідерства – з іншого, здійснювалися вченими різної спеціалізації і майже не перетиналися.

Дослідники соціальної психології характеризують три моделі гендерної поведінки політичних лідерів: маскулінного типу, маскулінно-фемінінного типу та модель невизначеного гендерного статусу.

I. *Модель поведінки політичного лідера маскулінного типу* передбачає демонстрацію сили, домінування (владності, агресивності, яка інтерпретується як агресія оволодіння, завоювання домінуючих позицій), незалежності, інтелекту (раціональності, схильності до довготривалого планування, прогнозування, об'єктної спрямованості, розсудливості, рефлексивності) та спрощеності. Тобто, в цих образах уособлені уявлення про вольового, сильного, авторитарного, владного політика.

II. *Модель поведінки політичного лідера маскулінно-фемінінного типу* передбачає демонстрацію як маскулінних характеристик – інтелекту (раціональності, схильності до прогнозування, побудови глобальних стратегій, об'єктної спрямованості, розсудливості та рефлексивності), незалежності, так і фемінінних – поступливості, яка інтерпретується як гнучкість, вміння запобігати та вирішувати конфлікти, розрядка напружених ситуацій, відмова від своїх претензій, амбіцій, тяжіння до стабільності та передбачливості, а також витонченість та вміння «подати» себе. Особливістю цієї моделі є вигідне поєднання позитивних властивостей маскулінності та фемінінності.

III. *Модель поведінки політиків з «розмитим», невизначеним гендерним статусом* передбачає демонстрацію маскулінних якостей (спрощеність, агресивність, владність, дистанційованість, раціональність, розсудливість, рефлексивність, об'єктна спрямованість).

Проте вони не є яскраво вираженими, а навпаки невизначені, розмиті, невиразні, надто звичайні. Такого політика зазвичай сприймають як «залежного».

У висновках важливо підкреслити наступне. Найперспективнішою, на наш погляд, видається модель поведінки політика маскулінно-фемінінного типу, в якій гендерні ознаки не є незмінними, а утворюють гнучку соціально-психологічну модель гендерної поведінки політичного лідера. Тобто, конструктивне поєднання маскулінності та фемінінності розширює можливості індивідуального самовираження політичного лідера, урізноманітнює та збагачує діапазон поведінки політиків – чоловіків і жінок. Відповідно до закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [3], одним з основних напрямів державної політики у сфері гендерної рівності є забезпечення рівної участі жінок і чоловіків в ухваленні суспільно важливих рішень. В українському законодавстві немає обмежуючих норм, які б могли завадити жінкам чи чоловікам реалізувати себе у політиці.

Список використаних джерел:

1. Ворчакова І. Є. Гендерна політика: навч. посіб. Миколаїв: Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського, 2021. 244 с.
2. Жінки та чоловіки на керівних посадах в Україні: статистичний аналіз відкритих даних ЄДРПОУ. К.: ПРООН в Україні, 2020. 52 с.
3. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08 вересня 2005 р. № 2866-IV (у новій редакції від 07 січня 2018 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>.

Зайцева З. І.,

*професор кафедри політичних технологій,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
Київ, Україна*

Ротар Н. Ю.,

*професор кафедри політології та державного управління,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
Чернівці, Україна*

ЄВРОПЕЙСЬКА ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В СФЕРІ НАУКИ ТА ДОСЛІДЖЕНЬ

Забезпечення гендерної рівності є невід’ємною складовою європейської демократії, що знайшло своє відображення у Ст. 8 «Договору про функціонування Європейського Союзу», якою закріплено один з принципів політики Об’єднання, спрямований на усунення нерівності та сприяння рівності між чоловіками та жінками. Розгортаючи цей принцип, в 1999 р. Рада прийняла резолюцію «Жінки і наука», якою визнала недостатнє представництво жінок у сфері наукових досліджень, а в 2012 р. визначила гендерну рівність в наукових дослідженнях одним з ключових пріоритетів Європейського дослідницького простору, оскільки «в більшості національних дослідницьких програм зберігаються гендерні упередження в кар’єрі, гендерний дисбаланс у прийнятті рішень та відсутність гендерної чутливості» [3].

Одним з перших важливих політичних документів ЄС стала резолюція Європарламенту (2015) за дуже промовистою назвою «Про кар’єру жінок у науці та університетах й скляні стелі, з якими вони стикаються» [7]. Наголошуючи, що в європейському дослідницькому просторі визнається важливість сприяння гендерній рівності